

Oponentský posudok

na habilitačnú prácu Mgr. Ondreja Marchevského, PhD.

Filozofický odkaz Immanuela Kanta na Ruskej ceste pro et contra

Habilitačná práca Mgr. Ondreja Marchevského, PhD. *Filozofický odkaz Immanuela Kanta na Ruskej ceste pro et contra* je výsledkom dlhoročného výskumu habilitanta na poli ruskej filozofie a zároveň jeho štúdia Kantovho filozofického dedičstva v tomto filozofickom prostredí. Z osobnej profesijnej spolupráce s autorom predkladanej habilitačnej práce na úvod svojho posudku poznamenávam, že habilitant bol dva roky členom vedeckého tímu projektu VEGA 1/0027/10 *Filozofické dedičstvo Immanuela Kanta a súčasnosť III.* (2010 – 2011, vedúci projektu: prof. PhDr. Ľubomír Belás, CSc.) a výskumu Kanta v ruskom filozofickom prostredí sa venuje dlhodobo.

Autorovým cieľom práce je objasniť miesto a význam odkazu I. Kanta v procese formovania ruskej filozofie devätnásteho a najmä prvých desaťročí dvadsiateho storočia, pričom Kantovu filozofickú tvorbu sa snaží predstaviť v historickom, spoločenskom i filozofickom kontexte. Pri spracovaní problematiky habilitačnej práce sa autor inšpiroval metodologickým prístupom *pro et contra*, ktorý tvorí veľmi vhodnú kostru celej habilitačnej práce.

Prácu autor rozčlenil okrem úvodu a prvých dvoch kapitol, ktoré vysvetľujú pozadie ruskej filozofickej reflexie Kanta ako aj autorom aplikovaný metodologický postup inšpirovaný už spomínaným vydavateľským projektom *Ruská cesta: pro et contra*, do dvoch častí pozostávajúcich z piatich kapitol. V týchto kapitolách popisuje konkrétne prejavy reflexií tvorby I. Kanta orientujúce sa na otázky epistemológie, filozofie práva, náboženskej metafyziky, etiky a morálnej filozofie prostredníctvom analýzy diel L. M. Lopatina, P. I. Novgorodceva, V. I. Vernadského, A. Belého a V. F. Erna.

Pokiaľ ide o postup výskumu autora, ten pokladám za vhodne zvolený. Prvá kapitola prezentuje sumár ruských reflexií a výstupov ku Kantovi v nemeckom časopise *Kant-Studien* ako aj detailný prehľad tohto typu reflexií v ruskom časopiseckom a akademickom

prostredí. Druhá kapitola je metodologickým vstupom objasňujúcim prístup k skúmanej problematike. Autor predkladanej habilitačnej práce ukazuje, že bude postupovať rovnako ako je tomu v ruskom projekte *Ruskej cesty: pro et contra*, keď „úlohou všetkých zväzkov série je formovanie celostného videnia problematiky... oboznámenie sa s tým, čo na tvorbe jednotlivých autorov, osobností, štátnikov a filozofov bolo vnímané ako hodné nasledovania – *pro* a naopak, čo ako nezmyselné, hodné hany, ba až zatratenia – *contra* (s. 38). Tento prístup je v ruskom prostredí čítaní Kanta nepochybne vhodný, čo dokladujú aj slová prof. Nižnikova, ktorého autor cituje, a ktorý hovorí, že v Rusku boli ku Kantovi prítomné tieto postoje: „1- otvorené a radikálne neprijatie; 2- snaha interpretovať tvorbu Kanta pre jej asimiláciu s ruským svetonázorom; 3- plné prijatie a epigónstvo... Posledná možnosť fakticky neexistovala“ (Нижииков 2005, s. 13, tu s. 15).

Nasledujúce tri kapitoly sú venované autorom, ktorí reflektovali Kanta v súvislosti so storočnicou jeho úmrtia, keď boli v roku 1904 prednesené tri výročné prednášky L. M. Lopatina, P. I. Novgorodceva a V. I. Vernadského prezentované pred Moskovskou psychologickou spoločnosťou.

Kapitola „Kritika bez *contra*. L. M. Lopatin o dopadoch tvorby Kanta na formovanie filozofie“ skúma epistemologické a etické úvahy tohto autora. Ďalšia kapitola „P. I. Novgorodcev o prínose a limitoch tvorby Immanuela Kanta v oblasti morálnej a sociálnej filozofie“ patrí z môjho pohľadu medzi najhodnotnejšie časti práce, keďže autorovi sa tu asi najvýraznejšie z celej práce darí kriticky zhodnotiť Novgorodcevov prístup ku Kantovi a na základe sekundárnej literatúry i vlastných autorských stanovísk pracuje s problematikou s dostatočným odstupom, aby mohol podať celkové analytické zhodnotenie tejto problematiky v širšom kontexte kantovského výskumu vo svete. Ďalšia kapitola „Kant ako Vernadského *učiteľ* filozofie a prírodných vied“ prináša predstavenie Vernadského interpretácií Kanta ako filozofa a učiteľa filozofie a tiež ako prírodovedca a autor zdôrazňuje Vernadského presvedčenie o aktuálnosti a nadčasovosti Kantových ideí.

Druhá časť práce nazvaná „Kant rusky radikálne i obohacujúco“ je tvorená dvoma zaujímavými kapitolami. Prvá z nich „Hraničné“ úvahy Andreja Belého o Kantovi“ prináša Schopenhauerom ovplyvnenú optiku symbolistu A. Belého na I. Kanta, pričom Belého zaujíma Kantov prínos do problematiky vymedzení kompetencií medzi vedou, dogmatizmom, teóriou poznania, kriticizmom a symbolizmom. Záverečná kapitola

„*Contra* Vladimíra Erna“, v ktorej autor dôkladne analyzuje Ernov „boj“ proti Kantovi a okrem nej prináša aj výzvy pre ďalší potenciálny výskum v tejto oblasti formulovaním výskumnej otázky, ktorej zodpovedanie bude nepochybne zaujímavé: „Prekonáva Ernova snaha náležite vyriešiť nejasnosti v tvorbe Kanta jeho vlastnú snahu zdolať svoju dobovú ideologickú konkurenciu vychádzajúcu z tradícií marburskej a badenskej školy novokantovstva“ (s. 106).

Práca habilitanta, Mgr. Ondreja Marchevského, PhD., bez pochyb prináša nové zistenia, je v našom prostredí jedinečnou svojho druhu a považujem ju za veľmi prínosnú. Autorovi sa úspešne podarilo analyzovať a interpretovať dielo a myslenie piatich osobností ruskej filozofie v súvislosti s ich recepciou Kanta a poukázať na rôzne prístupy k tomuto filozofovi na prelome 19. a 20. storočia. Oceňujem aj záver habilitačnej práce, ktorý prináša sumarizáciu autorových zistení a dokazuje opodstatnenosť skúmania filozofického odkazu Immanuela Kanta v ruskom prostredí metódou *pro et contra*. Ako menšiu výhradu k práci uvádzam, že neprešla dôslednou jazykovou a technickou korektúrou, najrušivejším elementom je veľké množstvo viet, ktoré začínajú malým písmenom.

Na základe celkového hodnotenia predloženej habilitačnej práce:
Habilitačnú prácu *Filozofický odkaz Immanuela Kanta na Ruskej ceste pro et contra* Mgr. Ondreja Marchevského, PhD., odporúčam prijať na obhajobu a po úspešnej obhajobe odporúčam udeliť akademický titul docent v študijnom odbore 2.1.3 dejiny filozofie.

V Prešove 28. februára 2019

doc. Mgr. Sandra Zákutná, PhD.

doc. Mgr. Sandra Zákutná, PhD.
Inštitút filozofie
Filozofická fakulta
Prešovská univerzita v Prešove